

In memoriam Liuwe Tamminga (67)

Het plotselinge, veel te vroege overlijden van Liuwe Tamminga (*1953) in de vroege ochtend van 29 april jl. in Bologna kwam voor iedereen als een grote schok. Niet alleen voor de hele internationale orgelwereld, maar – zoals bleek uit de vele reacties via de sociale media – ook voor de wereld van de oude muziek.

Als organist (samen met Luigi Ferdinando Tagliavini (1929-2017)) van beide unieke historische orgels van de San Petronio werd de Italiaanse renaissancemuziek hem zo vertrouwd, dat hij sinds de 80-er jaren wereldwijd in toenemende mate gold als één van de meest bijzondere vertolkers van dit repertoire.

Direct na zijn studie aan het conservatorium in Groningen trok hij in 1978 naar Parijs om bij André Isoir interpretatie en bij Jean Langlais improvisatie te gaan studeren en zich op die manier te bekwamen in de Franse orgelcultuur. In zijn vier Parijse jaren heb ik hem vaak opgezocht en ik herinner me nog heel goed, hoe hij als tweede organist van de Saint-Germain-des-Prés als volleerd Frans organist de eredienst opluisterde. Zijn improvisatiekunst werd in 1980 bij het *Nationaal Improvisatieconcours* in Bolsward bekroond met een eerste prijs. Een in 1973 geschreven en bij *Donemus* uitgegeven *Preludium en fuga* gaven zijn toen al grote affiniteit met de Franse stijl weer.

Liuwe gaf naast zijn tweede organistschap in Parijs zo nu en dan wat les en begeleidde balletlessen op piano. In de zomer kon hij gelukkig vooral in Nederland wel steeds meer orgelconcerten geven en bereidde hij in 1982 zijn *Prix d'Excellence* voor. Liuwe speelde o.a. het orgelconcerto van Francis Poulenc. Een leven als Fries organist in Parijs bood toch weinig toekomstperspectief en volgens mij vooral op gevoel, zeker niet berekend, besloot Liuwe in 1982 de Alpen over te steken naar Bologna om daar lessen te nemen bij Luigi Ferdinando Tagliavini op die mooiste denkbare Renaissance-orgels in de San Petronio. Liuwe kon zich heel goed en intensief bezighouden met projecten, die hij dan na waar monnikenwerk minutieus wist te klaren.

In 1983 kwam een literatuurlijst bij het *Liedboek der Kerken* van zijn hand uit na enkele jaren voorbereiding, waarin Liuwe de gehele internationale orgelliteratuurlijst uitploos en vele bibliotheken en collegae raadpleegde.

In Italië zette hij zijn spoorwerk op een andere manier voort en heeft hij veel vroege Italiaanse orgelmuziek in kaart gebracht en vaak ter plekke met de altijd aanwezige zwarte 'stylo' in zijn karakteristieke, zeer goed leesbare handschrift overgeschreven.

Liuwe ontpopte zich als een aimabel gastheer van de San Petronio-orgels.

Zeer natuurlijk voortkomend uit zijn lessen bij Tagliavini ontwikkelde Liuwe een steeds groter en wijder verbreide internationale concertpraktijk als orgelsolist, maar ook als continuospeler.

Hij was ook een onmisbare schakel bij het organiseren van twee

imposante opnameprojecten in Italië rond 1990, resulterend in de vierdelige cd-set *Organa Antiqua Italica*. Liuwe heeft een imposante discografie opgebouwd, eerst bij *Accent* en *Tactus* en later bij het label *Passacaille*. Het door hem opgenomen repertoire bestrijkt de belangrijkste Italiaanse orgelmuziek van Marc Antonio Cavazzoni (di Bologna) tot en met Frescobaldi. Niet verwonderlijk dat hij in Pistoia juist ook op het Hermans-orgel een cd opgenomen heeft, waarbij hij op ingenieuze wijze, ook via transposities, rekening wist te houden met de ongewone bas- en discantdelingen.

Liuwe heeft ook in Bologna samen met Tagliavini enkele cd's opgenomen met werken voor twee orgels, waarvan hij er vele vanuit 8 tot 10 afzonderlijke stemboekjes tot twee partituren voor twee orgels had omgesmeed. Bij *Doblinger Verlag* verscheen een uitgave van zijn hand met een keuze uit dit repertoire. Ook verzorgde hij enkele belangwekkende uitgaven van Vlaamse componisten, die in Italië neergestreken waren. Het is niet verwonderlijk dat Liuwe zich verwant voelde met componisten als Willaert, Buus en De Macque.

Via zijn cd met Mozart in middentoonstemming (Mozartjaar 2006) sloeg Liuwe later deze eeuw zijn vleugels discografisch uit met opnamen van orgelwerken van zijn geliefde componisten Verdi en Puccini (zelfs tweemaal).

Vele jaren lang heeft Liuwe bijna in zijn eentje in oktober grootse, door een plaatselijke bank gesponsorde concerten in de San Petronio kunnen organiseren en daardoor vele groten uit de oude muziek in Bologna uitgenodigd. Ook bemiddelde hij in compositieopdrachten aan o.a. Donatoni en Pärt.

Liuwe ontving van Tagliavini de eervolle opdracht curator te worden van Tagliavini's unieke collectie historische toetseninstrumenten, die vanaf 2010 in het *Museo San Colombano* in Bologna onderdak kreeg. Bijna iedere dag gaf hij daar wel excursies, aan kinderen tot conservatoriumleerlingen en vele professionele collegae. Van spinet, fortepiano, virginaal via glasharmonika tot orgelpositief liet hij alles horen in korte, vindingrijke en op de instrumenten toegesneden improvisaties. Ook werden er door hem festivals en concerten georganiseerd, vaak opgehangen aan overkoepelende thematiek. Hij was tot op het laatste moment *en route* om de collectie via giften en aankopen te kunnen uitbreiden en kon als een groot kenner van historische toetsinstrumenten beschouwd worden.

Dat aan al die werkzaamheden zo'n plots einde is gekomen, is nog niet te bevatten. Gelukkig heeft Liuwe ons heel veel moois nagelaten. Ik kan in naam van velen spreken als ik hem zeer dank voor zijn grote vriendschap, collegialiteit en wat hij betekend heeft voor de muziekwereld.

Met stille groet,

LEO VAN DOESELAR

